

Lieve gemeente,

We hebben net Psalm 23 gelezen in een bewerking van Karel Eykman.

Was ik een schaap, was Hij mijn herder.

Karel Eykman is hier net zo beslist als de dichter van de Psalm 23 die in de Bijbel staat.

“De Heer is mijn herder.”

Zo begint deze Psalm.

Het is een stellige en zeer besliste uitspraak, gevolgd door het net zo stellige: “het ontbreekt mij aan niets.”

Toch kun je twijfels hebben bij deze stellige uitspraken.

Is het allemaal wel zo als deze dichters zeggen?

Huub Oosterhuis begint in zijn bewerking van deze Psalm op een wat andere manier:

Jij mijn herder? Niets zou mij ontbreken.

Hier klinkt al wat meer twijfel.

Klopt dat wel dat jij mijn herder bent?

Er zou mij dan toch niets ontbreken?

De ervaring leert dat het anders is.

Er ontbreekt vaak veel in ons leven.

En dan de dichter Anton Korteweg; hij verzet zich helemaal tegen de intimiteit uit de Psalm.

Mijn herder is de Heer?

Liever is het mij te dwalen door het dal van

diepe duisternis, in mijzelf verward en

vrezend alle kwaad, verlangend naar

wie ik ontvlucht ben, dan dat ik het moet

meemaken dat je me weervindt, weerloos en met

horens verstrikt in de struiken natuurlijk.

*En dat je me dan dragen zou en terug
zou voeren naar de grote kudde waarvan jij
altijd al wist dat ik daarvan een heel,
een heel klein schaapje was, natuurlijk.*

*Nee, spaar mij de ontferming van
die reddende armen van jou.*

Een heel ander geluid hier.

Hier is geen sprake van vertrouwen en overgave, maar meer van afkeer en niet-willen.

Ik vroeg me af hoe het zat met ons en door wie of wat wij ons eigenlijk laten leiden in ons gewone, dagelijkse leven.

Waarom doen wij wat we doen?

En zeggen we wat we zeggen?

Wat is onze motivatie bij het werk en bij alles dat we doen?

Willen we graag de wereld verbeteren of vinden we wat we doen leuk om te doen.

Of gaat het vooral om de verdienste of om bewonderd en geprezen te worden.

Dat je gezien en bewonderd wordt.

Wat betekent het wanneer wij zeggen dat God onze herder is.

Wie of wat is God dan voor ons?

Carel ter Linden beschrijft God als een heilig krachtenveld van eeuwige beginselen: liefde, trouw en recht, bevrijding uit onrecht en onderdrukking, vergeving en verzoening.

En als je dan kijkt naar wat het betekent wanneer je zegt: de Heer is mijn herder.

Dan betekent het dat wij ons in wat wij doen en wat wij zeggen laten leiden door deze eeuwige beginselen: liefde, trouw en recht, bevrijding uit onrecht en onderdrukking, vergeving en verzoening.

Dat zou prachtig zijn, maar ook wel onhaalbaar voor gewone stervelingen.

Eigenlijk is Jezus de enige die zich hierdoor, door deze God, heeft laten leiden in zijn leven.

En juist Jezus zegt in het Johannes evangelie, dat hij de Goede Herder is.

“Ik ben de goede herder, die zijn leven geeft voor zijn schapen.”

Hij zet zich hier af tegen alle andere leiders in Israël, maar je kunt gerust zeggen “overal in de wereld”, die ook pretenderen een herder van het volk te zijn, maar doorgaans alleen het eigenbelang dienen.

Zij zijn er meestal op uit om de eigen macht te vergroten en het persoonlijk bezit uit te breiden.

In het Oude Testament lezen we hierover bij de profeet Ezechiël, die beschrijft dat God zich keert tegen deze herders.

‘Wee herders van Israël, jullie die jezelf weiden.

Moeten de herders niet de schapen weiden?’

Deze herders denken alleen maar aan zichzelf.

Het Johannes Evangelie is omstreeks het jaar 100 geschreven en dat het vrij lang na Jezus’ dood is geschreven kunnen we hier in dit gedeelte goed merken

Want bij de evangelist Johannes is Jezus al in de hemel.

In zijn theologie is Jezus niet een gewoon mens, maar is hij vergoddelijkt.

Bij de andere evangelisten Mattheus, Marcus en Lukas is Jezus een Joodse man, een mens van vlees en bloed, maar dat is bij Johannes anders.

Jezus is geen echt mens meer maar hij is goddelijk geworden.

We zouden kunnen zeggen: Jezus wordt Christus.

Kijk maar naar het begin van het evangelie waar staat:

In den beginne was het woord, en het woord was bij God en het woord was God.

Het woord, de logos, dat was Jezus.

Daarom weet hij ook precies wat er gaat gebeuren in zijn leven en zegt hij in het gedeelte dat we gelezen hebben ook dat hij zelf zijn leven geeft.

En wat ook nog opvalt is dat er al een Christelijke gemeente, buiten Israël bestaat.

Als Jezus zegt: “Ik heb ook nog andere schapen die niet uit deze schaapskooi komen,” dan duidt hij hierop.

Op de mensen die vanuit de andere niet-Joodse volken christen zijn geworden.

Ten tijde van het ontstaan van het Johannes Evangelie is er al een scheiding gekomen tussen de Joden, die Jezus niet erkenden en de Christelijke gemeentes die zijn ontstaan uit Joden en uit mensen van niet-Joodse oorsprong.

Tussen de regels van het Johannes Evangelie kunnen we dit lezen en hier kunnen we het lezen in wat Jezus zegt.

Nu over de goede herder.

In de vroege Christelijke gemeentes was het motief van de goede herder een geliefd thema om af te beelden.

De reden hiervan was dat men in de antieke wereld vertrouwd was met het beeld van de goden als herder.

Men kende de figuur van Hermes als herders god.

Ook was er een bekend verhaal over Orpheus die de wilde dieren betoverde en temde met zijn prachtige fluitspel.

Deze wilde dieren werden langzamerhand vervangen door schapen en dat waren dan weer symbolen van de zielen die door Orpheus door het dodenrijk werden geleid.

Vaak draagt hij ook zelf een schaap op de schouders.

Begrijpelijk dat de stap naar Jezus als de goede herder gemakkelijk gemaakt werd.

Zo konden er afbeeldingen van Christus in het Romeinse Rijk gemaakt worden zonder dat dit verdacht was omdat het ook een afbeelding van Orpheus zou kunnen zijn.

Hier zien we de zogenaamde “Drie herders-sarcofaag”.

Er zijn drie herders te zien, links, rechts en in het midden.

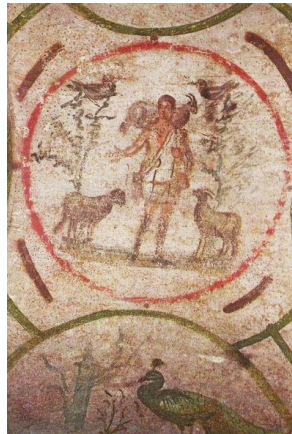
Ze worden omringd door vrolijke, kleine figuren die Eros moeten voorstellen.

Deze afbeelding wordt beschouwd als de overname van een heidens model door christenen.

De sarcofaag had een heidense afbeelding en is door christenen overgenomen met afbeelding en al.

Ook dit beeld uit de derde eeuw zou zowel Orpheus kunnen voorstellen maar ook Christus als de goede herder.

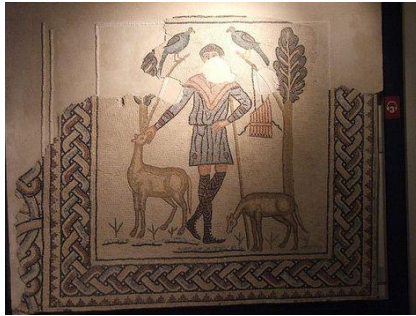
Deze afbeelding komt uit een catacombe en hier zien we verwijzingen naar de paradijselijke flora en fauna.

De herder houdt een herdersfluit in zijn hand waarmee hij de schapen of de zielen naar de paradijselijke velden leidt: de grazige weiden uit Psalm 23.

Dit mozaïek uit de 5^e eeuw laat Christus als de goede herder zien. Hij zit te midden van het hemelsblauw en onder een gewelf dat met sterren bedekt is.

Ook heeft hij hier een stralenkrans en het kruis dient als herdersstaf.
De groene weiden verwijzen naar Psalm 23.

Dit beschadigde mozaïek uit Ravenna uit de 6^e eeuw laat een elegante jonge man als goede herder zien.

Zijn herdersfluit hangt aan 1 van de bomen.

Net als de vorige aait ook deze goede herder 1 van de schapen.

Deze afbeelding komt uit het Stuttgarter Psalter.

Een Psalmenboek uit de 9^e eeuw.

Hier wordt het donkere dal uitgebeeld.

Wat opvalt is dat het Christus is die door dat donkere dal gaat.

De Psalmen werden in de Middeleeuwen op Christus betrokken.

De 'Ik' van Psalm 23 is Christus zelf als voorbeeld en voorganger.

De rechterboom met de bladeren met de 5 punten is de levensboom.

Deze is geworteld in het water dat het water van Psalm 23 kan zijn.

Met de linkerhand weert Christus de slang af, die staat voor het kwaad.

Een bijzondere afbeelding uit de 18 eeuw.

Hier zien we Maria gekleed als herderin.

Met haar rechterhand zegent ze het schaap en met haar linkerhand wijst ze op haar hart naar de letters IHS, in hoc signo, dat betekent 'in dit teken', dat is het teken van het kruis.

Vanuit dat teken schiet een bliksemstraal naar de kop van de wolf rechtsonder op het schilderij.

Dit is een schilderij van Zaki Baboun.

Deze kunstenaar is geboren in Bethlehem en zijn christelijke ouders lieten hem dopen in de rivier de Jordaan.

In dit schilderij van deze kleurrijke herder valt vooral de beweging op. In de kleuren en de lijnen zie je de weerbarstigheid van het landschap terug.

De boom en de herder staan als een soort wachters bij de schapen en vangen als het ware de tegenwind op.

Dit is een schilderij van Anneke Kaai, een hedendaagse kunstenares.

Zij maakt gebruik van kleuren en contrasten.

Bij Psalm 23 zien we dat in het contrast van de twee grote gebogen vlakken.

Het groenige vlak, met het schaap daarin vredig geborgen, vult de holte van de herdersstaf.

De ronde vorm hiervan duidt op de liefdevolle goddelijke bescherming.

Het zwarte vlak rechts onder contrasteert met het groene vlak.

De wateren van rust omringen of beschermen de beide vlakken.

De sprankelende waterval rechts staat voor het verkwikken van de ziel, de levenskern.

Draaien we nu de kromme staf helemaal om, dan wordt hij een haak: ook uit de diepte worden wij opgetrokken.

Tenslotte over Psalm 23.

Door wie of wat laten wij ons leiden en wat brengt het ons?

De Heer is mijn herder, het ontbreekt mij aan niets.

Zou het kunnen betekenen dat wij een goed en zinvol leven kunnen hebben, wanneer wij ons laten leiden door liefde, trouw en recht, bevrijding uit onrecht en onderdrukking, vergeving en verzoening. Ofwel door God die we kunnen benoemen als een heilig krachtenveld van deze eeuwige beginselen.

Net zoals Jezus dat heeft gedaan?

Het heeft dan ook te maken met welke keuzes we maken in ons leven.

Wat vinden we belangrijk en wat krijgt er voorrang.

Staan we op onze strepen of winnen vergeving en verzoening?

En misschien betekent dit ook wel dat het ons dan aan niets zal ontbreken.

Vanwege die woorden midden in de Psalm: Gij zijt bij mij.

Amen